

DÔVETKY

Jozef Piaček

Zdroj: <http://www.jozefpiacek.info/>

Tolerancia, rešpekt a radosť

vo vzťahu k [inakosti](#) stoja na jej trpení, obave pred ňou a potešení z nej. Strpieť inakosť, pristupovať k nej s rešpektom a tešiť sa z nej vykresľujú kontúry [civilizácie](#) (pred i po nástupe [druhej axiálnej doby](#)), ktorá má zmysel v miere svojej [participácie na kultúre](#) čiže na pretváraní zlého na dobré, škaredého na krásne, menej dobrého na lepšie, menej krásneho na krajšie a neutrálneho na dobré alebo krásne, a to všetko na fundamente rozlišovania zakladajúceho múdrosť. Rozlišovanie je základ múdrosti, nerozlišovanie je základ jej opaku. Civilizácia môže smerovať ku [kultúre](#), byť jej nositeľkou, alebo môže smerovať k nekultúre, čo je — ako vidíme všade okolo seba — omnoho ľahšie. Civilizácia je niečo ako všedný deň, vo svetle ktorého je len ťažko zahliadnuteľný jej zmysel, pretože sa nám zlieva s účelom. Ťažkosťou civilizácie prinajmenšom od novoveku je náročnosť odlišenia účelu od zmyslu. Civilizácia prinajmenšom od novoveku smeruje, ak vôbec smeruje, k zmyslu účelne, s tendenciou redukovať ho na dôvod, raciono, na čosi pochopiteľné len rozumom. No zmysel transcenduje rozum, prekračuje jeho možnosti, je aj za hranicami rozumu, pre rozumného smrteľníka samozrejme nikdy nie bez rozumu, ale vždy len s ním, rozumne, v harmónii s rozumom. Táto harmónia zmyslu a rozumu je priestorom náročnosti nášho všedného života, náročnosti civilizácie vo všetkých jej vývinových pásmach — v politike, vede, výchove atď. Ak zmysel redukujeme na účel, tak vznešeným spôsobom hlúpne, sme elegantní, sexi, atraktívni, pribojní, úspešní... Ak zmysel odlišujeme od účelu, nastavujeme civilizácii zrkadlo, sme nepohodlní, nezaujímaví, podozriví, zbytoční, nestojí nás za to platiť. A to je vlastne všetko a nám už ostáva iba si vyberať medzi týmito dvoma možnosťami tvoriacimi štruktúru civilizácie.

20. decembra 2020

Oslepujúce médiá účinkujú na zrak,

odvracajú pozornosť od napätí stupňujúcich sa v podzemí, až kým napokon svorne s oslepenými znova a znova krúčia hlavami nad spúšťou zemetrasení. To sa opakuje stále, desaťročia. A po prevratoch sa nostalgicky obracajú nazad, tu na [biedermeier](#), tu na *fin de siècle*, tu na ten ktorý starý režim až dodnes. Poskytujú obrazy na hladine. Tma hlbín im v mihotaní politického dňa uniká.

Spúšťať sa do tmy dejín je poslaním vied a jasnozrivých umelcov. Poslaním prezieravého politika je vedno s nimi participácia na kultúre. Bez nej by nám zostalo len hlúpe prešľapovanie a zúfalstvo.

Ktorý politik to je? Odpoveď je na každom dospelom jednotlivcovi, jeho zodpovednosť je nedelegovateľná a jej zmysel sa pokúsili objasniť

texty: <https://www.jozefpiacek.info/2015/11/o-co-ide/>

31. decembra 2020

Osobná otvorenosť

po rozhostení sa [druhej axiálnej éry](#) je plávanie v bezmedzne priehľadnej vode jazera s nedohliadnutelným dnom a nedosiahnutelnými brehmi, je nádherná, povznášajúca ako jar, oblažujúca a plná všesmernej nebezpečnosti — ako pri plávaní v dokonale priehľadnej vode bezodného jazera. Z povahy osobnej otvorenosti vyplýva neprerušovaná ustavičnosť, neustálosť, viac menej jasné vedomie možností a ich hraníc. Život vo viac menej jasne si uvedomovaných nedosiahnuteľnostiach, iba zdanlivo teoretických alebo abstraktných. V osobnej otvorenosti rozumieme neriešiteľnosti a ťažkosti komunikácie. Rozumieme nerealizovateľnosti hovorenia s partnermi, s blíznymi i politickými. Osobná otvorenosť je nekompromisná realita, vzťahnosť k všetkému vonku i vnútri seba samého, život v časovej i priestorovej horizontovosti, vedomá, prijatá, prijímaná, žitá, neodstrániteľná, iba odmysliteľná [methexis](#). Participácia na nedosiahnuteľnosti čohokoľvek okrem ďalšieho kmitu plávania. Ani začiatok, ani koniec, prijatý a odsúhlasený život. Nerozmelnenosť živého smrteľníka.

07. februára 2021

Radosť a úľava

je prejav bytia dobrých v živote blízných bezčasmo (*in no time*). Dobrý lieči ešte „skôr”, než by doznelo vyslovenie otázky „kedy alebo ako sa to deje”. Preto sa bytie dobrých javí ako zázrak. Bytím dobrých je radosť a úľava, ktorú vyvolávajú dokonca bez ohľadu na to, či žijú alebo nie. Ich identifikačnou kartou je, že už pri čírom pomyslení na nich je nám dobre v ľubovoľnej situácii alebo stave. S dobrými je to rovnako ako so [svetlom nadoblačia mysle](#), ktorému sa stačí iba vystaviť, aby sa čokoľvek obrátilo na dobré. Dobrý učiteľ, dobrý lekár, dobrá zdravotná sestra, dobrý partner, dobrý žiak, dobrý starosta, dobrý vodič alebo rodič a tak ďalej sú také bytosti, na ktorých už číre pomyslenie vyvoláva pozitívne city a ich somatické alebo organizačné účinky ... bez ohľadu na to, ako ďaleko alebo ako blízko či dokonca vôbec medzi nami sú. V tom tkvie bezčasovosť ich účinkovania a ich zmysel. Čohokoľvek alebo kohokoľvek je na svete v tom najreálnejšom možnom účinkovaní viac o jeho zmysel. Stačí mať zmysel a sme doma, v celi bez merania cesty k nemu. Zmysluplný život je život v bežčasí v akejkolvek situácii, pretože je predčasovou dostavenosťou dobra, jeho [prochronickou](#) manifestáciou.

09. marca 2021

Kedy skončí pandémia?

Keď k sebe začneme byť ohľaduplní.

21. marca 2021

Čo z toho, čo pominulo, má dnes hodnotu?

To, čo dnes participuje na kultúre, čiže na pretváraní zlého na dobré, škaredého na krásne, menej dobrého na lepšie, menej krásneho na krajšie a neutrálneho na dobré alebo krásne.

Pozri aj text: [Radosť a úľava](#).

12. apríla 2021

Kde je vd'ačnosť a žičenie inakosti,

tam je raj.

Bez [vd'ačnosti](#) a [prajnosti inakosti](#) sa zbavujeme raja na zemi.

Je zvláštne, že obidve sú možné v ľubovoľnej situácii – osobnej (individuálnej, rodinnej) i spoločenskej. Obidve sa zakladajú na vnímavosti voči [dobru](#), ktorého sa nám eventuálne dostane.

**Bolgodadimъ za směchъ i polkjъ, sьdarъ i něsьdarъ, za dьňъ i noktъ, trujemъ tako žizňъ pьlnъ.*

[Bolodaďimu za směchu i polkji, sudaru i něsudaru, za dini i noktj, trujemi tako žizni pulnon].

Vďačme za smiech i plač, za úspech i neúspech, za deň aj za noc, zakúšame tak plnosť života.

(Zdroj: <https://www.joj.sk/slovania/rozhovor-pavol-zigo> 1.12.2021)

16. apríla 2021

Stratili sme zmysel pre zmysel

Účelnosť sa vytrhla z lona zmyslu. [Druhá axiálna doba](#) nám ponúka na pochopenie dôsledky reifikácie účelnosti, spočívajúcej v jej vytrhnutí z lona zmysluplnosti: vieme naprogramovať a implementovať riešenia úloh, no stratili sme zmysel pre zmysel tejto implementácie: sme schopní chápať iba jej účel.

Zmysel je neimplementovateľný, nereifikovateľný, transcenduje úspech pri vyriešení aj tých najkomplikovanejších úloh. Transcendencia je opakom zvecnenia, je nezvecniteľná *ex definitione*.

Za implementáciu našej inteligencie v podobe umelej inteligencie platíme slepotou voči jej zmyslu. Účelnosť umelej inteligencie zabezpečuje úspech a zároveň odstavuje, zneviditeľňuje zvyšok zmyslu, z ktorého sa zrodila. *Telos* je synom toho, čo nazývame *logos*, no medzi oboma je vzťah nereduktívnej usúvzťažnenosti. Úlohy historického typu zložitosti 21. storočia nie sú riešiteľné ani inteligenciou, ani jej reifikáciou v podobe umelej inteligencie. Presvedčujeme sa o tom každý deň. Čím sme inteligentnejší, tým šikovnejšie si vieme škodiť. Umelá inteligencia je replikácia reifikovanej účelnosti.

Hyperzložitosť úloh, ktoré pred nami stoja, od nás vyžaduje postoje, ako vd'ačnosť, potešenie z inakosti, ohľaduplnosť, skromnosť a podobne; bez nich hyperzložitosť v najlepšom prípade replikujeme, no nezriedka – ako to vidíme každý deň – ešte viac komplikujeme. Toto sme v predchádzajúcich textoch označili ako nový historický typ našej hlúposti, ktorý by sme mohli nazvať slepota voči zmyslu.

19. apríla 2021

Prečo sa máme tak, ako sa máme?

Preto, lebo sme [stratili zmysel pre zmysel](#).

20. apríla 2021

Blízki

sú blízki bez ohľadu na miesto, kde sa nachádzajú, bez ohľadu na vzdialenosť, ba dokonca bez ohľadu na to, či sú ešte medzi živými. Blízkosť blízkeho blízkeho je mimočasová (atemporálna) a mimopriestorová (aspaciálna) kategória.

A ešte viac to platí o [dobrých](#).

10. mája 2021

Nastolenie zlého alebo jeho presadenie

si vyžaduje menšiu námahu ako jeho odstránenie alebo transformácia na dobré (cf [zákon väčšieho stupňa automatizmu na strane zlého alebo škaredého ako na strane dobrého alebo krásneho \(synkriticizmus\)](#)).

17. júna 2021

Hlúpost' a nenávisť

vytvorili v Európe hypertoxickú atmosféru pre hľadanie východísk zo závozu, v ktorom sme uviazli. Zavládol úpadok, degradácia a izolovanosť, (až na výnimky) nesamostatnosť a závislosť prakticky vo všetkom, zatemnenie mysle, stiesnenosť a neistota. Tento mnohvrstevnatý a takmer všeprenikajúci marazmus spraviť predmetom reflexie je takmer nespĺniteľná úloha tvárou v tvár [druhej axiálnej dobe](#), ktorá však po vzore [covidu](#) ponúka aj možnosť [inscendencie](#), na ňu poukazujú aj svetlice vystúpení ruského a nemeckého prezidenta pri výročí najhoršej udalosti v doterajších dejinách: bez úcty k ľudskosti druhých náš rozpad skalcifikuje. Voľba medzi týmito dvoma možnosťami je etapa našej doby. Dnešný vývinový stav je nabitý negatívnou energiou, premena znamienka ktorej z mínus na plus sa stáva alebo čo najrýchlejšie by sa mala stať náplňou všetkých vývinových pásiem [kultúry](#) ako pretvárania zlého na dobré, škaredého na krásne, menej dobrého na lepšie, menej krásneho na krajšie a neutrálneho na dobré alebo krásne.

Ak by sme dnes písali teodíceu, musela by stáť na ontológii štruktúry systému hodnôt (a reálií) našej civilizácie z jediného bodu ukazujúcej jej bezperspektívnosť. Nebola by týmto bodom neschopnosť zmeny jej základnej hodnoty tvorenej obsedantne aj iným civilizačným okruhom vnucovanej [egocentripetálnosti](#)?

22. júna 2021

Umelá inteligencia

dosiahla stav, v ktorom je už len otázkou času, kedy prestane k svojej reprodukcii a inovácii potrebovať [človeka](#), čo je plne v línii [smrti civilizácie](#).

24. júna 2021

Zvrhnutie

nezmyselného alebo vôbec toho, čo sa nepáči, napr. [dementokracie](#), je ťažké, no ešte ťažšie je vybudovať zmysluplné, pretože na zhodenie stačí vojenský rozum, intriga či dokonca nerozum alebo prosto bláznovstvo, no pri budovaní a udržaní vybudovaného musí mať hlavné slovo rozum občiansky alebo konštruktívny, ktorý pri malom národe musí šikovne zohľadňovať navyše aj konšteláciu síl mocností. Budovať sa v [druhej axiálnej dobe](#) stalo nudným, alebo prinajmenšom nudnejším než rozkladať, lebo na strane rozkladu je väčší stupeň automatizmu než na strane tvorby. Úlohou je obľúbiť si tvorbu a podľa nás dokonca aj [inakosť](#) (druhých a budúcnosti): **kreativitu** vo všetkých vývinových pásmach [kultúry](#), počnúc umením štátnickým až po umenie každodenného života, o umení umelcov alebo pedagógov ani nevraviac.

08. júla 2021

Hlavný problém našej doby

spočíva vo vnucovaní pravidiel kultúry jedného národa kultúre druhého národa. Vnucovanie a nevyhnutnosť závislosti sú odlišné veci.

Malý národ nemôže byť nezávislý, politicky nezávislý. Malý národ a jeho štát môže nanajvýš šikovne klúčkovať medzi veľkými štátmi. No nech by bol čo ako malý alebo slabý, nedajú sa zmeniť pravidlá jeho kultúry. Tie sú nezmeniteľné napriek akémukoľvek stupňu zdecimovania podrobeného národa. Akékoľvek ich nahradzovanie pravidlami kultúry iného národa končí koniec koncov nejakou katastrofou, katastrofu impéria nevylučujúc. Vidíme to každodenne. Prijatie pravidiel cudzej kultúry je zdanie udržované pri živote iba násilím zvonka. Atribútom originality kultúr je ich **jedinečnosť**, nech sa javia príslušníkom štátov s inou kultúrou čo ako „čudné“, „neprijateľné“, „neprístojné“ a podobne. To, že ste silnejší, neznamená vhodnosť vašej kultúry pre slabšieho; znamená to nanajvýš to, že od vás ten slabší politicky závisí. No niet takej politickej závislosti, ktorá by mohla zmeniť kód vlastnej kultúry. Dlhšie vydržali iba také impériá, ktoré pravidlá kultúr podrobených národov ponechali nedotknuté napriek ich podrobeniu svojej moci. Niet takej moci, ktorá by mohla zmeniť pravidlá kultúry.

Jednou z črt [druhej axiálnej doby](#) je nástup vedomia jedinečnosti kultúry toho ktorého národa.

Zmyslom ktorejkoľvek civilizácie na svete, naša, západná, nie je výnimkou, je transformovať sa na kultúru, na pretváranie zlého na dobré, škaredého na krásne, menej dobrého na lepšie, menej krásneho na krajšie a neutrálneho na dobré alebo krásne. Keďže všetky svetové civilizácie sú dnes vzájomne prepojené a vzájomne sa ovplyvňujú, platí to, čo sme povedali, aj o ich vzťahoch: zmyslom vzájomného vzťahovania sa civilizácií je transformácia tohto vzťahovania sa na kultúrny kontakt.

Kultúrny kontakt je pravý opak toho, čo naša (západná) civilizácia napríklad ostatných dvadsať rokov uskutočňovala vo vzťahu k afganskému spoločenstvu etník. Je zvláštne, že podobným, hoci nie takým drastickým spôsobom sa správa aj k svojim vlastným etnickým (národným) nositeľom. Deštruktívne účinky tohto správania dnes ostro pociťujeme aj my tu doma, na Slovensku.

Hlavná ťažkosť našej doby, ktorej uvedomenie si tvorí hlavný problém našej doby, ktorého riešenie je hlavnou úlohou našej doby, je to, čo by sme mohli označiť snád' ako

nezvládnutie inakosti,

a to prakticky v ktoromkoľvek smere. Hrozným obojstranne zničujúcim nezvládnutím inakosti je naše účinkovanie za hranicami, kam neodchádzame so zámerom otvoriť sa inakosti kultúr, ale naopak, so zámerom vnútiť dokonca ani nie naše hodnoty, ako skôr naše predstavy o tom, čo je hodnota.

No jadro skicovanej hlavnej ťažkosti je v tom, čo by sme mohli označiť ako

vnucovanie.

Čert sa skrýva v podstate tohto všeobecne sa rozširivšieho fenoménu nášho života, ktorou je

násilie.

Vnucovanie je spôsobovanie, aby niekto niečo prijal, aby nejako konal, násilím.

No a na rozhraní medzi dvoma alebo viacerými stránkami násilím si vnucujúcimi čokoľvek skôr či neskôr vzniká konflikt, boj, vojna, predmet

polemológie.

Zničujúce spätné účinky nášho [polemizmu](#) teraz začíname prežívať naplno.

Naším účinkovaním za hranicami našej civilizácie a jeho účinkami na životy a spôsob života nositeľov iných civilizácií vyvolávame k sebe nepredstaviteľnú nenávisť, ktorej zdroje doslova vpaľujeme do ich chrbtov a podvedomia to v Mý Lai, to na kábulskom letisku a všelikade inde. Sme schopní reflektovať, čo činíme, alebo aspoň matne si uvedomovať, ako sa zapisujeme do pamäte našej planéty a väčšiny jej obyvateľov?

Z tohto zatemnenia mysle prebudí nielen našich priamo zodpovedných politikov ale i bežných ľudí už len prosté, mechanické echo našich činov a budeme radi, ak zostane niekto na vedecké konferencie o jeho príčinách; v médiách i na akademickej pôde sa stále kĺžeme iba na riedkej vode ich hlbokého trasoviska, čo veru neprispieva k udržaniu zvyškov nášho dobrého mena pomaly už ani pred nami samými.

12. júla 2021

Čo ak sa prevalí,

že východiska z Krízy niet? [Druhá axiálna doba](#) je (druhá) megaparadigmatická zmena po onej prvej (identifikovanej [Jaspersom](#)). V súlade s inšcendentalizmom [synkriticizmu](#) (pozri: [inšcendencia](#)) zostane v takomto prípade iba sebareflexia individua, vrátane bádateľa reflektujúceho ekologickú a politickú krízu ako prejavy dnešnej multiverzálnej Krízy. V tejto osobnej sebareflexii však nejde o moralizovanie a návrat k metafyzike hriechu alebo hlúposti človeka, ale o skúmanie kategórií, ktoré intervenujú v mojom vlastnom (osobnom, intímnom) diskurze. Kľúčová vec filozofie v týchto kontextoch je interná osobná kategoriológia: kategoriologický akcent v sebareflexii. V našom myslení totiž intervenujú významové útvary, ktorých štruktúru si neuvedomujeme alebo ju iba tušíme. Ocitli sme sa v situácii synkrízy (nereduktívneho usúvzťažňovania) špeciálnovedného, filozofického, teologického, umeleckého a alternativistického diskurzu západnej i východnej kultúrnej proveniencie, ako ho reprezentuje u nás napr. prof. Peter Staněk, ktorý treba doplniť o sebareflexívnu kategoriológiu. Ostatná veta je adresovaná filozofom. Cieľ osobnej vrstvy (zložky) sebareflexie je vygenerovať si zmysel svojho osobného života tvárou v tvár prípadnej bezvýchodiskovosti z Krízy bez moralizátorského sebabičovania. Rehabilitácia dia/poly/lógu tu samozrejme pomôže. Tragickosť tragického hrdinu spočíva v tom, že nehynie pred svojim koncom a díva sa naň až do poslednej sekundy svetla svojho vedomia (a podľa niektorých škôl aj do istej miery po nej). *Origo* tohto svetla je [nadoblačie mysle](#).

04. novembra 2021

Maximum bytia človeka

je kultúra — spontánne pretváranie zlého na dobré, škaredého na krásne a neutrálneho na dobré alebo krásne. Ak sa vám dobrého alebo krásneho nežiada, niet ich. Obe vyrastajú zo žičenia inakosti, ich opak z jej vnučovania. Tak to aj okolo nás a v nás vyzerá. *Punctum saliens* je žičenie (*well-wishing*).

28. novembra 2021

Za je ťažšie ako proti,

pretože *za* transcenduje, zatiaľ čo *proti* ničí.

Za sa (prinajmenšom v myšlienkach) prenáša do stavu po boji, na boj stačí aj bezhlavosť. Preto je kultúra pomalá. Zvonka.

Zvnútra stojí na bezčasovom *ordo amoris*, na tom, čo je hneď, bezprostredne, tu a teraz, nie až v budúcnosti.

Kultúrny postup má zmysel hneď, boj má zmysel neistý, v nikdy nedosiahnuteľnej budúcnosti: pokiaľ je tu boj, potiaľ tu nie je mier. Mier sa nedá vybojovať. Mier a láska sú transformáciou *hic et nunc*, bezčasmo, čiže spôsobom života teraz (*now*).

Za stojí na [anegoite](#).

02. decembra 2021

Dekomunikacionalizácia,

ktorou sa vyznačuje [druhá axiálna doba](#), spočíva v nahradení rekonštituovania významov výmenou informácií. Rekonštitúcia významov je obnovovanie života ducha, výmena informácií schnutie betónu na jeho hrobe. Informačné cunami vymyli mozgy populáciám a väčšine ich vodcov. Niet prostriedku chápania, ani jeho predmetu. Niet čo chápať, niet čím chápať. Vyplnenosť informáciou (matie možnosti získať ľubovoľnú informáciu alebo matie všetkých informácií) takmer vypudila zmysel a význam. Ochabol prostriedok ich reprodukcie (mozog), hypertrofovali prostriedky ich replikácie (médiá). Ono *takmer* ponechalo miesto už iba [inscendencii](#). Hrozí vševyplnenosť informáciou, nahradenie reality jej bezduchým obrazom.

Význam existuje aktuálne len pokiaľ je myslený, cítený alebo iným spôsobom prežívaný. Mimo tejto aktuálnej formy života má iba existenciu potenciálnu. Toto je dôležité pre pochopenie komunikácie, ktorá existuje len potiaľ, pokiaľ sa završuje rekonštitúciou významu odosielanej informácie jej prijímateľom. Pokiaľ prijímateľ nerekonštituoval čiže nepochopil význam prijímanej informácie, komunikácia sa nezavršila a podobá sa mŕtvo narodenému

dieťaťu, je to pseudokomunikácia alebo zdanie komunikácie. Predchádzajúci odsek hovorí o devastačných účinkoch takejto kvázikomunikácie.

04. decembra 2021

***Nomos*¹ je nadelenie každému.**

Nepozná výnimku. Je bezvýnimočný. Týka sa každej jednotlivkej bytosti, čo azda najlepšie ilustruje smrť. Jeho účinkovaniu sa nedá ani pomáhať, ani brániť. Zdanlivosť sa týka iba spomaľovania a zrýchľovania jeho účinkovania. V skutočnosti účinkuje bezčasmo. Nepresne povedané — okamžite, pretože aj žmurknutie je nekonečne pomalšie ako údel.

Nomos štruktúruje už samo pomyslenie, poryv i pokoj mysle. Nič nám nie je bližšie, nič nie je zrozumiteľnejšie, nič nie je priezračnejšie, ani vzduch.

Jeho účinkovania sa netýka ani *ako*, ani *prečo*, pretože je *pred* nimi. No všetko toto uvažovanie o ňom je nepresné, pretože *nomos* je bezpriestorie a bezčasie medzi pozorovateľom a pozorovaným, je viac ako ich tmelom, je samou textúrou vonkajška i vnútra, je danosťou daností, akýchkoľvek vyčleniteľností a pomysliteľností.

Akékoľvek uvažovanie o ňom je let nad bezodnou priepasťou. Dokonca aj mlčanie a nečinnosť, pohľad, odhliadnutie, zaujatie postoja a jeho odmietnutie... sú iba formy samovoľných zosuvov pôdy do nej.

Je pod našimi nohami ako prázdno, ako nič, o ktorom [Mechtilda](#) hovorí: „*Du solt minnen das niht, du solt vliehen das iht* (Miluj nič, ujdí od ja)“.

12. decembra 2021

¹ Tragike miesta ľudského jedinca medzi zákonom noci (*nomos*) a zákonom štátu sa venuje text [Človek tvárou v tvár k sporu inštitúcií](#).